

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Пенка Данова

за дисертацията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
„Градски светци – патрони в Далмация през Средновековието“
на Стефан Колев, редовен докторант при катедра „Стара история, тракология и
средновековна история“ на Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Дисертационният труд разглежда важни и относително слабо разработвани у нас проблеми от културната история на балканските народи през Средновековието. Това са появата, утвърждаването и развитието на култа към светци-покровители на основни градове от далматинското крайбрежие. Темата е сложна за разработване и изисква сериозни и задълбочени познания в областта на редица хуманитарни дисциплини, както и прецизно структуриране на изложението, каквото е налице в дисертацията, съдържаща увод, три глави, заключение, библиография и приложения (общо 249 с.).

В увода е представен предметът на дисертационния труд (появата и развитието на култовете към светците покровители/ патрони в далматинските градове и тяхното отразяване в материалната и духовната култура на градовете), формулирана ясно е и целта на изследването – да се открият общите основни характеристики на култовете, но също така и да се открият специфичните особености за всеки разгледан случай (с. 5). Пак тук много добре е формулиран подходът на докторанта към темата и избраната от него структура на дисертационния труд. Отделено е внимание на широкия набор от изследователски инструментариум (9–10). В два самостоятелни параграфа към увода е направен, първо, преглед на изворите и на изследванията (10–15) и второ, разгледан е историческият фон и социалната среда, в които се развиват култовете на светците в отделните далматински градове в един широк времеви диапазон от Ранното средновековие до наше време („Историко-географската концепция за Далмация“, 16–29).

Предвид обширната тема Ст. Колев сполучливо е избрал географския подход в изложението и разпределението на материала в трите глави. Представени

са съответно градските светци покровители в Северна Далмация (Първа глава, 30–107), в Централна Далмация (Втора глава, 108–156) и в Южна Далмация (Трета глава, 157–211). И в трите глави се спазва зададената още в увода схема на изложение и анализ, което чертае своеобразна ритмичност на текста и облекчава неговия прочит. На първо място се представят сведения за живота на светеца или светицата съобразно данните от агиографската литература, като на места са привлечени епиграфски паметници и археологически данни. Следва появата или преноса и развитието на култа и мощите на светеца в Далмация, чудеса/ прояви на светеца. Разгледани са главните църкви и е отделено внимание на строежа на храмовете, на архитектурните им особености, реставрационните работи по тях и редица други въпроси. Много добре е проследено честването на патронния празник, както и някои въпроси, свързани с традициите в изкуството (иконописата) и паметта за светеца. В редица случаи е добавен параграф за други светци-покровители и историята на техните култове в Задар, Трогир, Сплит, Дубровник и Котор.

На особено внимание и по-пространно третиране се радват светците покровители на гр. Задар. Освен че са най-многобройни в сравнение с другите градове (св. Анастасия, св. Хрисогон, св. Зоило, св. Симеон Богоприемец и други, като св. Донат, например, разгледани в отделни параграфи), на тях е акцентирато и в самото изложение. Именно в тази глава се отделя по-специално внимание на някои спорни моменти, свързани с житията на светците и се откроява критичното отношение на докторанта по дискуссионните въпроси (с. 42, 57, 61–63, 84, 98). Критичното отношение на докторанта е видно и в другите глави на дисертацията. Като пример е редно да изтъкна изложеното от Колев относно съществуващите в науката спорове за светеца покровител на гр. Сплит (гл. II, пар. 2) и тяхното критично преодоляване, на което е посветена една от приетите за печат статии на Ст. Колев – „Св. Домниус – спорни моменти за живота и мощите му“, предложена на вниманието на сп. *Историческо бъдеще*. Ще отбележа също и интересните сведения от ранни пътешественици за съдбата на мощите на някои далматински светци, както и за местата на техния култ, които докторантът е използвал (Пиетро

Казола, Мариано ди Нани, Санто Браска и др.), несъмнено благодарение на научното ръководство на доц. Ивайла Попова.

Оригиналност се съдържа и в онази част на дисертационния труд, в която се проследява развитието на култа към св. Влас в Дубровник и честването на светеца по време на неговия празник (гл. III, пар. 1). Ст. Колев е специализирал в Република Хърватия и е имал възможност да присъства на този интересен празник, за което свидетелстват не само ползваните извори и секундарна литература, но и неговите лични наблюдения (181–184) и снимки, включени в Приложенията към дисертацията (236–249).

В заключението (212–215) са изтъкнати преди всичко общите характеристики на светците-покровители на далматински градове – ролята им на духовни бранители, на осъществители на мистичната връзка човек-бог, като не е пропуснато важното значение на патронажа на светците в социалния и духовния живот на средновековния град. Посочени са и някои приноси на дисертационния труд (напр. оригиналността на разработваната проблематика у нас), които по-добре са изведени в Автореферата. Желателно би било тук да бяха посочени по-подробно и спецификите на всеки отделен пример, както това е заявено в увода (с.5), а не само кратките абзаци, посветени на спецификите в заключението (с. 212). Излишно е да подчертавам, че тези специфики са видни в самото изложение. Имам и някои бележки относно изписване на заглавия преимуществено към използваната литература, които сам поправила с молив в „Библиография“ (216–234). Те се отнасят до заглавията на томовете на Даниеле Фарлати, до някои места на издаване (Р. Чеси) и други дребни поправки.

В заключение ще изтъкна положителното си становище за дисертационния труд „Градски светци – патрони в Далмация през Средновековието“, което ми дава основание да гласувам със ЗА присъждане на неговия автор Стефан Колев на образователната и научна степен „доктор“.

София, 28 март 2017 г.

Подпис: .....